
Еволюція партійної системи Індії в Новітній час

Надія Стеньгач

кафедра теорії держави і права, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Україна

ORCID 0000-0001-7011-4263

Для цитування цієї статті:

Стеньгач Надія. Еволюція партійної системи Індії в Новітній час. International Science Journal of Jurisprudence & Philosophy. Vol. 3, No. 1, 2024, pp. 27-35. doi: 10.46299/j.isjpp.20240301.04.

Надійшла до редакції: 03 січня 2024 р.; **Схвалено:** 31 січня 2024 р.;

Опубліковано: 01 лютого 2024 р.

Анотація: індійська партійна система бере свій початок у національному русі за незалежність від колоніального правління в Британській Індії, поступового розширення виборчих прав з початку ХХ століття та запровадження загального виборчого права відповідно до Конституції незалежної Індії, що набула чинності з 1950 року. Культурне розмаїття, соціальний, етнічний, кастовий, обшинний, релігійний плюралізм, національні традиції рухів, контрастуючий стиль керівництва та ідеологічні перспективи допомогли сформувати індійську партійну систему. Від перших парламентських виборів (ще в часи британського колоніального правління) і навіть у перші десятиліття незалежності фактично окрему партійну систему становив Індійський Національний Конгрес. Після здобуття незалежності саме з ІНК почали виокремлюватися політичні партії, що сформували першу опозицію. І вже на сьогодні в Індії нараховується найбільша у світі кількість політичних партій. Напередодні сімнадцятих загальних виборів до Лок Сабха (2019 р.) в країні було 7 національних партій, 52 державні партії та 2354 зареєстровані невизнані партії. Відомо, що на сучасному етапі індійська демократія переживає фундаментальну трансформацію. Це проявилось у системних змінах характеру виборчої конкуренції, багаторазових збільшеннях чисельності середнього класу, проникнення соціальних медіа, руйнування старих ієрархій тощо. Соціальна та географічна експансія Бхаратія Джаната Парті (БДП) з 2014 року змінила політичний ландшафт, що призвело до подальшої маргіналізації Індійського Національного Конгресу, послаблення Лівого фронту та зниження сили партій на рівні штатів.

Ключові слова: партійна система, вибори, Індійський національний конгрес, Бхаратія Джаната Парті, демократична мобілізація.

---

1. Вступ

У 2022 році Індія відзначила 75-річчя незалежності і на сьогодні є однією із країн, що динамічно розвиваються і визначають обличчя світової геополітики. Сучасна демократія немислима без політичних партій, оскільки вони служать нервовим центром, який зв'язує громадян і державу.

На сьогодні у світі є три типи партійних систем, зокрема: однопартійні, двопартійні та багатопартійні системи.

- В однопартійній системі одна політична партія контролює уряд. Приклади включають: Китай, Кубу, Північну Корею.

- У двопартійній системі дві основні партії змагаються за владу в уряді. Приклади двопартійної системи включають: Сполучені Штати, Великобританія. У цих країнах існують політичні партії, відмінні від двох основних суперників, але вони, як правило, не можуть отримати значної кількості голосів чи місць на виборах.

- У багатопартійній системі кілька дрібніших партій, які не мають більшості, з розбіжними інтересами прагнуть влади, а уряди зазвичай є коаліційними урядами. Прикладами таких систем є Німеччина та Ізраїль.

Хоча в Індії все ще існує багатопартійна система, індійська партійна система зазвичай вважається унікальною і не підпадає під жодну з класифікацій, що використовуються для класифікації партійних систем, як згадувалося вище.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом даної статті є політична система сучасної Індії.

Предметом - політичні партії Індії Новітнього часу.

3. Мета та задачі дослідження

Мета цієї статті - дослідження формування партійної системи в Індії та впливу політичних партій на становлення та розвиток індійської державності у ХХ – початку ХХІ століття. Для досягнення поставленої мети визначені наступні **завдання**:

- дослідження генези становлення політичних парій в Індії Новітнього часу;
  - аналіз правового становища політичних партій в індійській політичній системі та визначити їх класифікацію;
- встановлення особливостей діяльності провідних індійських політичних партій на сучасному етапі.

4. Методи досліджень

Методологічну основу статті складає сукупність загальнонаукових принципів і методів пізнання, спрямованих на об'єктивне всебічне висвітлення фактів, подій і явищ. В основу покладено принципи історизму та об'єктивізму наукових досліджень, які базуються на пріоритеті фактичного матеріалу та відмові від заангажованості. У процесі дослідження використовувались методи : історико-правові, статистично-порівняльні і соціологічного моделювання для вивчення масових і повторюваних феноменів.

5. Аналіз літератури

Становлення партійної системи і Індії наприкінці ХІХ — середини ХХ століття в своїх працях висвітлили індійські вчені Моземмель Хакві та Судха Пай, які підкреслювали абсолютну перевагу у тодішній партійній системі Індійського Національного Конгресу. Особливості формування двопартійної системи вже у незалежній індійській державі досліджували Есваран Шрідхаран, Мілан Вайшнав та Арчіз Мохан. Також були використані дані досліджень європейських та індійських науковців: Пауля Брасса, Адама Зігфільда, Вішни Мохана, Према Шанкара, Йогендри Ядава. Сабхи Рукміні, які в своїх працях висвітлювали ті чи інші проблеми правового становища та особливості їх діяльності політичних партій в сучасній Індії.

6. Результати досліджень

Згідно з аргументом, висунутим індійським вченим Раджні Котарі, партійна система Індії розвинулася з політичного центру, створеного під час формування національного руху проти британської колоніальної влади. Цей центр складався з освіченої міської еліти найвищих каст. Інституційним проявом цього центру став Індійський національний конгрес, заснований 29 грудня 1885 в Бомбеї А. О. Хьюмом. Саме конгрес сформував корінну основу політичної системи країни. Він не тільки містив усі впливові політичні групи, але й надавав важливий простір для політичних перемовин і компромісів.[1, с.31]

Організаційна консолідація з'їзду започаткувала політичну мобілізацію мас в країні. Протягом майже всієї епохи до здобуття незалежності ІНК працював як стрижень, на якому трималася партійна система Індії. Еволюцію ІНК можна розділити три етапи, протягом яких він як зростає як рух, а також розвивав індійську партійну систему.

На першому етапі між 1885 та 1905 роками ІНК був не більше ніж дискусійним клубом еліти. Він порушив кілька важливих питань, але водночас клопотав перед урядом про додаткові привілеї, через що цей період називають епохою «жебрацтва». [2, с.43]

На другому етапі між 1905 і 1916 роками в Індійському національному конгресі (Суратська сесія 1907 р.) стався великий розрив між поміркованими (що вірили в їх петиції) та екстремістами (які хотіли активної стратегії), наприклад, заява Тілака про те, що «за політичні права доведеться боротися». Проте вже у 1916 році обидві фракції знову зійшлися. Отже, можемо зазначити, що період 1905-1916 років відбиває початок процесу еволюції партійної системи і завершився Лакхнаузьким пактом 1916 року між ІНК та Мусульманською лігою, відповідно до якого перший прийняв вимогу останньої про окремий електорат для мусульман та меншин. То справді був ще один приклад еволюції партійної системи країни.[2, с.49]

На цьому етапі утворення Мусульманської ліги 30 грудня 1906 виявило існування не тільки релігійних, а й соціальних протиріч в індійському суспільстві. З цього часу Мусульманська ліга залишалася однією з найважливіших частин партійної системи Індії до здобуття незалежності.

Третій етап тривав із 1916 по 1946 рік і завершився формуванням Тимчасового уряду країни. Це був найтриваліший і вирішальний етап, коли були закладені основи індійської державності. Повернення Махатми Ганді у 1915 році та його приєднання до національного руху змінили структуру боротьби наступним чином:

- він привніс елементи ахімси та сатьяграхи;
- всі верстви суспільства тепер брали участь у боротьбі проти сплати земельних податків, земельних реформ у сільських районах Біхара, Гуджарата, Андхри та Уттар-Прадеша. Це залучило до лав ІНК селян, який до цього часу був обмежений у франшизі та обмежувався вищими класами. Селяни та люди з невеликих міст та сіл розширили базу національних кадрів та керівництва.

- Конгрес тепер перетворився з організації, яка подає петиції, на масову політичну партію.[2, с.56]

Що ж до еволюції партійної системи, то цьому етапі відбулися такі важливі події:

У 1922 році Ч. Р. Дасом була сформована партія Сварадж, і хоча лідери цієї партії швидко повернулися до Конгресу протягом наступних кількох років, цей рух сприяв зростанню як культури інакодумства, так й атмосфери толерантності в індійському суспільстві. [1, с.32]

Формування групи Соціалістичної партії Конгресу в 1934 року Ачарією Нарендрою Девом і Джайпракашем Нараяном, що які виступали проти поміркованої Гандіанської стратегії і тактики (таких як Пакт Ганді-Ірвина), призвело до еволюції Конгресу, зокрема, його більшої демократизації.

Створення Комуністичної партії Індії в 1920-х роках М. Н. Роєм не відіграло істотної ролі в русі за свободу і отримало визнання Великобританії лише в 1942 році. [2, с.64]

У 1925 році доктор Кешав Балірам Хеджвар разом із чотирма надійними друзями з Нагпура заснував Раштрія Сваямсевак Сангх. Доктор Хеджвар був активним конгресменом з 1916 по 1924 рік, але зростання ісламського фундаменталізму в 1920-х роках по всій країні змусило його вибрати шлях консолідації індуїстської молоді, щоб запобігти можливості панування мусульман. Однак РСС не була такою першою організацією. Ще до її створення існували : Об'єднаний бенгальський індуїстський рух, Пенджабська індуїстська махасабха тощо , в результаті лиття яких утворилася Ахіл Бхаратія індуїстська махасабха. Один із її лідерів Шьяма Прасад Мукерджи, який насправді був лідером конгресу, але покинув його через своє прихильне ставлення до Пакистану, заснував Бхартія Джан Сангх за активної підтримки РСС.[2, 69]

Еволюцію партійної системи в епоху після здобуття незалежності можна умовно поділити на три етапи, а саме. домінування Конгресу (1952–1967), занепад Конгресу (1967–1989), епоха коаліції (з 1989 до теперішнього часу).

Отже, зародки багатопартійності були започаткові ще в британську епоху, але протягом багатьох років після набуття незалежності Конгрес залишався домінуючою партією. Тим не менш, у 1951 році вже під час перших загальних виборів існувало чотири основні групи партій, а саме : Конгрес, Соціалістична партія, Партія Кісан Маздур Праджа (КМРП). Крім того, були Комуністична партія Індії, Бхартія Джан Сангх, Хінду Махасабха, Рам Раджья Парішад і так далі. Потім були деякі регіональні партії, такі як Акалі Дал, Федерація зареєстрованих каст, партія Джаркханд, Конгрес Таміланду, партія Праджа (телугу) тощо.[3, с.72]

Зазначимо , що за день до свого вбивства Махатма Ганді підготував пропозицію у якій Ганді виступав за те, щоб Конгрес став неполітичним, неурядовим товариством соціального обслуговування, яке займається розвитком сільських районів. Однак ця пропозиція так і не була представлена та обговорена.[3, с.73]

На перших загальних виборах Конгрес отримав 45% голосів та 364 з 489 місць у Лок Сабху. У зборах штатів Конгрес також отримав 68% місць із більш ніж 42% голосів. На цих виборах у боротьбу вступили 14 партій, але лише п'ять (Конгрес, Соціалістична партія, ПКМП, СПІ та БДС) змогли зберегти свій статус національної партії, набравши понад три відсотки голосів виборців. За винятком позаконгресної коаліції 1956 р. у Кералі, зберігалося панування Конгресу, оскільки Конгрес асоціювався із рухом за незалежність Індії і через це користувався масовою підтримкою.[4, с.38]

На цьому етапі відбувається федералізація партії Конгресу, зростає статус регіональних лідерів таких як К. Камрадж у Таміл Наду, С. К. Патіл у Бомбеї тощо.

Проте на четвертих загальних виборах 1967 року частка голосів Конгресу знизилася до 41%, а частка місць - до 54,62%. Партія втратила владу у восьми штатах. Під час режиму Індіри Ганді у конгресі домінував централізований процес прийняття рішень, у якому Індіра більше наголошувала на власний імідж і підривала усталену структуру партії. Її конфронтаційний підхід спричинив встановлення президентського правління в штатах, керованих опозиційними партіями, і відправлення у відставку урядів в кількох штатах, де при владі був Конгрес. Опозиційні партії поляризуються навколо партії Джаната.[4, с.52]

У 1977 році Конгрес був уперше відсторонений від влади, коли до неї прийшов уряд Джанати. Однак кілька проблем, включаючи проблему подвійного членства Бхаратія Джан Санг та РСС, призвели до її розколу в 1979 році і сприяло поверненню Індіри Ганді з переважною більшістю голосів.[1, с.33]

Створення партії Бхартія Джаната у 1980 році вирішило проблему подвійного членства. Після вбивства Індіри Ганді розпочався підйом БДП, коли її лідери, такі як А. Б. Ваджапаї, прийняли ідеали гандистського соціалізму та заручилися підтримкою більшості індуїстів у північній Індії. А вибори 1989 року започаткували коаліційну еру в партійній системі країни.

У період з 1989 по 1996 рік в Індії було три центральні уряди. Уряд Національного фронту, очолюваний віце-президентом Сінгхом, був першим коаліційним урядом, який користувався зовнішньою підтримкою лівих та БДП. За ним пішли уряди Чандра Шекхар та І. К. Гуджарал

за зовнішньої підтримки Конгресу. За ними послідував уряд П. В. Нарасімха Рао. У цей період була створена Комісія Мандала, відбулося політичне пробудження далітів, виникли регіональні партії, засновані на кастах, що привело до «тихої революції» в партійній системі Індії.[4, с.84-86]

Згодом Національний фронт (коаліція тринадцяти партій на чолі з Джанатою Дал) за зовнішньої підтримки Конгресу залишався при владі у 1996–1998 роках. Після падіння уряду в 1998 році сама БДП під керівництвом А. Б. Ваджаї увійшла до коаліції 18 партій, відому з тих пір як Національний демократичний альянс, який хоч і сформував уряд, але втратив один голос, оскільки один із союзників вийшов з коаліції в 1999 року. В результаті зусилля БДП та НДА щодо забезпечення більшості на виборах 1999 р. були набагато активнішими. Уряд О.Б. Ваджаї не зміг перемогти на наступних виборах у 2004 році, і до влади прийшла коаліція, керована Конгресом, і на протязі 10 років уряд на чолі з Манмоханом Сінгхом залишався при владі в центрі.[4, 92-95]

У ці роки в партійній системі Індії проявилися такі ключові риси:

- Індійська партійна система стала висококонкурентною та більш демократизованою.
- Підйом регіональних партій, які мали більший вплив не лише на внутрішню політику уряду, а й на зовнішню.
- Регіональні партії багато в чому залежали від своєї соціальної бази, внутрішньої організації та ідеології.

На цьому етапі Конгрес спочатку засуджував коаліції та продовжував боротися за вибори поодиночі. Тим не менш, він реалізував коаліційну стратегію і повернувся до влади.

Істотними рисами партійно-політичної системи Індії нині є: слабка та багатопартійна опозиція; епоха коаліцій (навіть нинішній уряд є коаліцією); посилення общинного, кастового характеру; зростання авторитету регіональних лідерів, культ особистості, відсутність внутрішньої демократії в більшості партій; використання позаконституційних засобів для збереження влади; непрозоре фінансування; популістський характер.

Визначальною рисою у партійній політиці є відсутність центрального полюса в період з 1989 по 2009 роки. Хоча БДП незабаром стане основним конкурентом Конгресу на національному рівні, вона теж має обмеження щодо демографії, географії та ідеології.

З погляду сукупних результатів виборів вибори 2014 та 2019 років з'являються суттєві структурні зрушення. У 2014 році БДП отримала 282 із 543 місць у Лок Сабха, а її партнери з коаліції NDA отримали ще 53 місця. З іншого боку, кількість місць у Конгресу, що діє, скоротилася до 44 місць — його найгірший результат на виборах з моменту здобуття незалежності. Напередодні перегонів 2019 року багато аналітиків виборів сумнівалися у здатності БДП повторити свій подвиг 2014 року. [5, с.3]

Насправді, ця динаміка, що змінюється, мало що зробила для стримування передвиборної потужності БДП. У 2019 році вона набрала 37,4% голосів по всій Індії та отримала 303 місця, що є найвищим показником з 1989 та 1984 років відповідно. БДП зазнала лише незначних втрат у своїй основній зоні охоплення хінді, водночас роблячи значне просування на сході Індії.[5, с.4]

Виняткова увага до результатів загальних виборів не дає нам змоги побачити системні зміни на рівні штатів. Станом на липень 2019 р. БДП обіймає посади головних міністрів у 12 штатах порівняно з п'ятьма до опитувань 2014 р., а її союзники з НДА контролюють ще шість штатів. Результати партії на виборах до зборів також підвищили її авторитет у Раджі Сабху, де її частка місць зросла з 5% у 1984 році до 32% у липні 2019 року. Для порівняння, Конгрес тепер претендує лише на 20% місць у Раджа Сабха. NDA зі 111 членами у верхній палаті не дотягує до більшості на 12 місць (загальна чисельність Раджа Сабха нині становить 245 членів). Альянс може подолати позначку більшості до 2022 р., показавши хороші результати під час майбутніх опитувань у штатах Хар'яна, Джаркханд та Махараштра. [6, с.22]

Потрібно також відзначити відносно низький рівень явки виборців на загальнонаціональних виборах, особливо у порівнянні з рівнем активності виборців на

виборах у штатах. У період з 1989 до 2009 року явка на загальних виборах коливалася від 56 до 62%, а в опитуваннях 2004 і 2009 років вона залишалася на рівні близько 58%. [6, с.22-24]

Явка виборців демонструє явний стрибок у 2014 році, коли в Індії було зареєстровано найвищу явку за всю історію спостережень, що склала 66,4%, на тлі широко поширеного протесту проти чинного президента та ажіотажу навколо кандидатури Нарендри Моді. У 2019 році явка виборців поб'є ще один рекорд: 67,2%, інтерес виборців до національної політики досяг безпрецедентного рівня. Крім того, розрив між явкою в штаті та країні, який досяг піку в 10 процентних пунктів у середині 2000-х років, скоротився до менш ніж чотирьох відсотків у період з 2013 по 2017 рік. [7, с.5]

Марка індуїстського націоналізму БДП дозволила їй розширити свою демографічну базу за межі невеликого прошарку індуїстських вищих каст і торгових спільнот, включивши до неї далітів, ОВС та адівасі, використовуючи такі меми, як Рам Мандір, захист корів та нелегальна імміграція.[8, с.31]

Але важливо відзначити, що БДП при Моді розширила свій націоналістичний дискурс за межі хіндутви, щоб пристосуватися до інших формулювань. Наприклад, останніми роками вона використовувала аморфніший націоналізм, зосереджений на територіальному суверенітеті, лояльності до нації.

Вона також вмilo використала зовнішню політику, наприклад, коротку сутичку з Пакистаном у 2019 році після теракту у Пулвамi, щоб продемонструвати силу Індії за кордоном. Вперше виборці, які брали участь у передвиборчій кампанії, регулярно говорили репортерам, що ці вибори були більшими, ніж битва між партійними суперниками, це була битва *desh ke liye* (за націю). [9, с.2394]

Крім націоналізму, БДП також вдалося домінувати у дискурсі економіки та економічного розвитку. Прем'єр-міністр культивував образ реформатора, який виступає за бізнес та бореться з корупцією, на відміну від свого перебування на посаді зі спадщиною Конгресу, що складається з політичного паралічу, кумівства та обтяжливого регулювання у період з 2009 по 2014 роки. І це зміцнило імідж прем'єр-міністра як рішучого лідера, який готовий рішуче боротися з корупцією.[9, с.2395]

Тепер прем'єр-міністр також змінив свій образ архітектора сучасної індійської держави загального добробуту. У період з 2014 по 2022 роки уряд Моді накопичив рекордні активи в будівництві, що заслуговують на довіру, від доріг до туалетів і підключення до газу для приготування їжі, особливо в сільській місцевості. Крім того, надавши собі і перейменувавши багато схем, спочатку створених Конгресом, Моді фактично позбавив партію можливості критикувати його дії. [10, с.4]

БДП майстерно представляє Моді як лідера з бездоганними повноваженнями, який вмie доносити свої тонкі послання націоналізму до різних цільових аудиторій та парирувати глузування опозиції, спирається на політичну машину, яка набагато випереджає конкурентів. за своїми організаційними засадами та матеріальними ресурсами. [11, с.3-5]

Крім того, БДП успішно використовує цифрові технології від Facebook до SMS та WhatsApp, щоб зміцнити згуртованість серед своїх працівників, між виборцями та між робітниками та виборцями. Партійна організація БДП у Західній Бенгалії створила та відслідковувала 55 000 груп WhatsApp, щоб завоювати розташування виборців, а облікові записи бенгальської БДП у Facebook та Twitter отримали 220 мільйонів взаємодій та чотири мільйони переглядів відповідно за два місяці, що передували виборам. [12, с.6-7]

Ще більш разуючою є фінансова перевага БДП. Спираючись на податкові декларації партій за 2021 фінансовий рік, Конгрес зібрав близько 200 крор рупій у вигляді пожертвувань порівняно з колосальною 1000 крор рупій для правлячої БДП. Перевага БДП над Конгресом, коли йдеться про корпоративне фінансування (яке офіційно розкривається), становило 20 до 1 у 2021 році., у своїй частку БДП припадає близько 45% всіх видатків вибори. [13, с.3-5.]

І, нарешті, можна сказати, що і у 2014, і у 2019 роках, це були перемоги Моді більшою мірою, ніж перемоги БДП. Згідно з Національним дослідженням виборів 2019 року, чиста

прихильність Моді (показник його популярності порівняно з популярністю президента Конгресу Рахула Ганді) була приблизно на тому ж рівні, що й у квітні-травні 2014 року - перевага у вісімнадцять процентних пунктів. По суті, центральним компонентом того, за що голосують люди, є лідерство Моді. [14, с.4]

Прихильність Моді слід розглядати в контексті загального браку популярних, харизматичних лідерів серед опозиційних сил. Незважаючи на те, що Рахул Ганді став більш популярним, ефективнішим, стараннішим і презентабельнішим, лише незначна меншість індійців довірила б йому кермо влади країною. Незважаючи на те, що виборці висловили багато економічних невдоволень, пов'язаних із п'ятьма роками перебування БДП при владі, водночас вони вважали Моді єдиним національним лідером, який найкраще підходить для вирішення цих проблем. [14, с.5]

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Після завершення загальних виборів 2019 року стало зрозумілим, що Індія дійсно вступила в новий розділ своєї політичної еволюції. Минули часи панування Конгресу, оскільки БДП випередила Велику стару партію Індії та очолила систему «другої домінуючої партії». [15. с.114]

Цивілізаційна різноманітність Індії означає, що ніяка електоральна більшість не може бути застиглим каменем, і жодна ідеологічна гегемонія не може бути сталою. Постійна зміна різноманітних індійських структур продовжуватиме породжувати протилежні тенденції та забезпечуватиме демократичну рівновагу національної системи.

8. Висновки

Таким чином, на сьогодні можна виділити п'ять основних тенденцій в еволюції партійної системи Індії:

1. Партійна політика Індії глибоко ідеологічна, і розбіжності щодо відповідної ролі держави вплинули на зміни в індійській партійній системі після здобуття незалежності. Різні ідеї про те, чи повинна держава втручатися в соціальні норми і чи має вона надавати особливе ставлення до знедолених груп, мають давнє історичне коріння, у тому числі визначаючи тон та характер руху за свободу у першій половині ХХ століття.

2. Рух політичних партій в ідеологічному просторі ознаменував перехід від системи з домінуванням Конгресу до багатопартійної конкуренції, а тепер і до однопартійного домінування БДП та відсталих каст. У певному сенсі індійська політика стала більш представницькою для її соціальних структур, ніж будь-коли раніше. За іронією долі цей період також відзначений зниженням норм і функціонування законодавчих інститутів.

3. Нинішній успіх БДП у цій довгій історичній боротьбі пояснюється її здатністю консолідувати тих, хто "праворуч", тобто громадян, які не хочуть втручання держави в соціальні норми, перерозподілу власності, особливого визнання соціальних груп, включаючи релігійні меншини. Сюди також входять ті, хто ототожнює демократію із мажоритарними цінностями. Партія Конгрес, яка очолювала рух за свободу Індії та керувала країною протягом майже трьох чвертей останніх 75 років, стає дедалі маргінальнішою. Соціальна база партії, а також її ідеологічна парасолька стають дедалі вужчими. Таким чином, структура політичної конкуренції, що складається, вказує на те, що в короткостроковій перспективі БДП, швидше за все, не матиме значної опозиції на національному рівні, хоча вона може продовжувати стикатися з проблемами на рівні штатів.

5. Індія була свідком щонайменше п'яти хвиль формування партій: фази до здобуття незалежності та фази чотирипартійної системи. Процес створення політичних партій в Індії залишається легким, тому щороку до системи входять десятки (якщо не сотні) партій, але лише деякі з них виживають після двох виборчих циклів. Малі партії часто зливаються з більшими

партіями чи зникають. Незважаючи на високий рівень загальної електоральної волатильності, політичні ярлики є досить стабільними, а партійний бренд має значення. Дуже небагатьом кандидатам вдається виграти вибори як незалежним кандидатам. Крім того, багато з цих партій схожі одна на одну за своєю організаційною структурою, функціонуванням та мобілізаційною риторикою - більшість партій стали централізованими у прийнятті рішень та просуванні кандидатів з величезною ресурсною базою чи політичною спадщиною.

6. Нарешті, фрагментація опозиційного простору та домінування БДП можуть у найближчі роки змістити політичну владу у бік більш консервативної еліти. І саме в цьому аспекті роль політичних партій у переосмисленні демократичного простору Індії стане ще важливішою.

Список літератури:

- 1) Haque, Mozammel (2022) Evolution of Political Parties in India / International Journal of Humanities and Social Science Invention (IJHSSI) ISSN (Online): 2319 – 7722, ISSN (Print): 2319 – 7714 www.ijhssi.org ||Volume 11 Issue 1 Ser. I ||January, 2022 || PP. 31-36 DOI: 10.35629/7722-1101013136 www.ijhssi.org 3
- 2) Mehra, Ajay K. (2003) Historical Development of Party Systems in India / Political Parties and Party Systems, New Delhi: Sage Publications. 2003. p.250. Available at: / <https://catalogue.nla.gov.au/catalog/1025778>
- 3) Brass, Paul R. (1994) The Politics of India since Independence, New Delhi: Cambridge University, 1994. P.72-73 Available at: / https://books.google.de/books/about/The_Politics_of_India_Since_Independence.html?id=dtKe6XV8z7wC&redir_esc=y
- 4) Pai, Sudha (1997) From One-Party Dominance to Multi-Partyism: Regionalising Trends in the Development of the Indian Multi-Party System. / Some Issues in Contemporary Indian Politics, New Delhi: ESS Publications. 1997. p.155 / <https://doi.org/10.2307/2645573>
- 5) Ziegfeld, Adam (2014) India's Election Isn't as Historic as People Think. Washington Post Monkey. Cage 16 May 2014, Available at: / https://catalogue.nla.gov.au/catalog/1025778https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/05/16/indias-election-isnt-as-historic-as-people-think/?utm_term=.3778a97ac5a5
- 6) Sridharan, Eswaran (2014) India's Watershed Vote: Behind Modi's Victory / Journal of Democracy 25(4), 2014. pp. 20-33. Available at: / <https://www.journalofdemocracy.org/articles/indias-watershed-vote-behind-modis-victory/>
- 7) Vaishnav, Milan. (2019) Modi Owns the Win and the Aftermath. / The Hindustan Times, 23 May 2019 Available at: <https://www.hindustantimes.com/analysis/modi-owns-the-win-and-the-aftermath/story-vUQF8BSnT21wSrNm 8U7b HM.html>
- 8) Shankar, Prem. (1993) In the Eye of the Cyclone: The Crisis in Indian Democracy. Penguin. New Delhi. 1993. 318p. Available at: / <https://search.worldcat.org/title/29954285>
- 9) Yadav, Yogendra. (1999) Electoral Politics in the Time of Change: India's Third Electoral System, 1989-99 / Economic and Political Weekly. 34(34-35). 1999. pp. 2393-2399 Available at: <https://cas1.sas.upenn.edu/sites/default/files/iit/2%20-%20Yogendra%20Yadav.pdf>
- 10) Vaishnav, Milan. (2018) From Cakewalk to Contest: India's 2019 General Election. / Carnegie Endowment for International Peace. 16 April 2018 Available at: <https://carnegieendowment.org/2018/04/16/from-cakewalk-to-contest-india-s-2019-general-election-pub-76084>
- 11) Vaishnav, Milan. (2018) Matthew Lillehaugen. Incumbency in India: More Curse than Blessing? / Carnegie Endowment for International Peace. 13 August 2018 Available at: <https://carnegieendowment.org/2018/08/13/incumbency-in-india-more-curse-than-blessing-pub-77010>

12) Mohan, Archis (2014) NDA Closer to Rajya Sabha Majority but BJP's Core Agenda May Have to Wait. / Business Standard. 1 July 2014 Available at: https://www.business-standard.com/article/politics/nda-closer-to-rajya-sabha-majority-but-bjp-s-core-agenda-may-have-to-wait-119070100566_1.html

13) Mohan, Vishwa (2019) NDA Likely to Get Rajya Sabha Majority by November 2020. / Times of India, 28 May 2019 Available at: <https://timesofindia.indiatimes.com/india/nda-likely-to-get-rajya-sabha-majority-by-november-2020-manmohan-set-to-lose-his-seat-next-month/articleshow/69527821.cms>

14) Rukmini, S. (2019) This is What Changed for Voters from 2014 to 2019 Lok Sabha Elections: Nothing / The Prin. 24 May 2019 Available at: <https://theprint.in/opinion/this-is-what-changed-for-voters-from-2014-to-2019-lok-sabha-elections-nothing/240149/>

15) Моргунюк, О. М. (2022) Вплив Індійського Національного Конгресу на інституціоналізацію партійної системи Індії 1947–1989 рр. Східний світ, (4 (117), 106-118. <https://doi.org/10.15407/orientw2022.04.106>

Evolution of the party system of India in modern times

Nadiia Stenhach

Department of Theory of State and Law, Khmelnytskyi University of Management and Law named after Leonid Yuzkov, Ukraine

ORCID: 0000-0001-7011-4263

Abstract: the Indian party system has its origins in the national movement for independence from colonial rule in British India, the gradual expansion of suffrage since the beginning of the 20th century, and the introduction of universal suffrage under the Constitution of independent India, which came into force in 1950. Cultural diversity, social, ethnic, caste, communal, religious pluralism, national movement traditions, contrasting leadership styles and ideological perspectives have helped shape the Indian party system. From the first parliamentary elections (back in the days of British colonial rule) and even in the first decades after gaining independence, the Indian National Congress was actually a separate party system. After gaining independence, political parties that formed the first opposition began to separate from the INC. And already for today India has the largest number of political parties in the world. Ahead of the seventeenth general election to the Lok Sabha (2019), there were 7 national parties, 52 state parties and 2,354 registered unrecognized parties in the country. It is known that at the current stage, Indian democracy is undergoing a fundamental transformation. This manifested itself in systemic changes in the nature of electoral competition, multiple increases in the number of the middle class, the penetration of social media, the destruction of old hierarchies, etc. The social and geographical expansion of the Bharatiya Janata Party (BJP) since 2014 has reshaped the political landscape, further marginalizing the Indian National Congress, weakening the Left Front, and reducing party strength at the state level.

Key words: party system, elections, Indian National Congress, Bharatiya Janata Party, democratic mobilization.
